

Annales

Instituti

Archaeologici

XIII - 2017

Godišnjak

*Instituta za
arheologiju*

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Editor's office address

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Ulica Ljudevita Gaja 32
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
<http://www.iarh.hr>

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Marko Dizdar

Izvršne urednice/Desk editors

Andreja Kudelić
Marina Ugarković

Tehničke urednice/Technical editors

Andreja Kudelić
Marina Ugarković

Uredništvo/Editorial board

Katarina Botić, Siniša Krznar, Ivana Ožanić Roguljić, Ana Konestra, Andreja Kudelić, Asja Tonc,
Marina Ugarković

Izdavački savjet/Editorial committee

Vlasta Begović, Marko Dizdar, Dunja Glogović, Snježana Karavanić, Goranka Lipovac Vrkljan, Branka Migotti, Kornelija Minichreiter, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Željko Tomičić, Ante Uglešić

Lektura/Language editor

Renata Draženović (hrvatski jezik/Croatian)

Dizajn/Design

REBER DESIGN

Korektura/Proofreaders

Andreja Kudelić
Marina Ugarković
Katarina Botić

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambrek

©Institute of archaeology, Zagreb 2017.

Annales Instituti Archaeologici uključeni su u indeks/
Annales Instituti Archaeologici are included in the index:
Clarivate Analytics services - Emerging Sources Citation Index

Ovaj rad licenciran je pod Creative Commons Attribution By 4.0 međunarodnom licencom /
This work is licenced under a Creative Commons Attribution By 4.0 International Licence

SADRŽAJ

Arheološka istraživanja

- 9 **Marko Dizdar**
 Anita Rapan Papeša
 Andrea Rimpf

Rezultati zaštitnih istraživanja kasnoavarodobnoga groblja Šarengrad – Klopere

- 19 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar

Sotin – Srednje polje i Dunavska ulica – istraživanja višeslojnih nalazišta u Podunavlju 2016.

- 26 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar

Arheološka istraživanja u Sotinu i Vinkovačkim Banovcima 2016. godine

- 34 **Katarina Botić**

Bršadin, Pašnjak pod selom – rezultati arheoloških istraživanja 2016. godine

- 40 **Tomislav Hršak**
 Tino Leleković
 Marko Dizdar

Rezultati istraživanja nalazišta Batina – Sredno 2016. godine

- 46 **Kornelija Minichreiter**

Slavonski Brod, Galovo, arheološka istraživanja 2016.

- 50 **Saša Kovačević**

Nova Bukovica – Sjenjak 2016.

- 54 **Marko Dizdar**

Rezultati istraživanja groblja latenske kulture Zvonimirovo – Veliko polje u 2016. godini

- 57 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marija Mihaljević
 Marko Dizdar
 Mario Gavranović

Dolina – Babine Grede – istraživanje kasnobrončanodobnoga naselja u Posavini 2016. godine

- 64 **Tatjana Tkalcic**
 Siniša Krznar

Druga sezona arheoloških istraživanja kasnosrednjovjekovnog arheološkog kompleksa Grubišno Polje – Šuma Obrovi

CONTENTS

Archaeological Excavations

- 9 **Marko Dizdar**
 Anita Rapan Papeša
 Andrea Rimpf

Results of the rescue excavation on the Late Avar cemetery on the site Šarengrad – Klopere

- 19 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar

Sotin – Srednje polje and Dunavska street – Research of multilayer sites in the Danube Region in 2016

- 26 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar

Archaeological research in Sotin and Vinkovački Banovci 2016

- 34 **Katarina Botić**

Bršadin, Pašnjak pod selom – results of the archaeological excavations in 2016

- 40 **Tomislav Hršak**
 Tino Leleković
 Marko Dizdar

Research results of the Batina – Sredno site in 2016

- 46 **Kornelija Minichreiter**

Slavonski Brod, Galovo, Archaeological Research 2016

- 50 **Saša Kovačević**

Nova Bukovica – Sjenjak 2016.

- 54 **Marko Dizdar**

Research results of the La Tène culture cemetery at Zvonimirovo – Veliko polje in 2016

- 57 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marija Mihaljević
 Marko Dizdar
 Mario Gavranović

Dolina – Babine Grede – Research of the Late Bronze Age settlement in Posavina in 2016

- 64 **Tatjana Tkalcic**
 Siniša Krznar

Second season of archaeological excavations of late medieval complex at Grubišno Polje – Šuma Obrovi site

73	Tajana Sekelj Ivančan Ivan Valent	73	Tajana Sekelj Ivančan Ivan Valent
Ostaci talioničke radionice na lokalitetu Hlebine – Velike Hlebine		<i>The remains of the smelting workshops at the Hlebine – Velike Hlebine site</i>	
77	Siniša Krznar	77	Siniša Krznar
Rezultati istraživanja lokaliteta Torčec – Cirkvišće 2016. godine		<i>Research results from Torčec – Cirkvišće site in 2016</i>	
82	Hrvoje Kalafatić Mateja Hulina	82	Hrvoje Kalafatić Mateja Hulina
Zaštitna istraživanja srednjovjekovnog lokaliteta Kutina – Sečevine Okoli		<i>Rescue excavations of medieval site Kutina – Sečevine Okoli</i>	
84	Snježana Karavanić Andreja Kudelić	84	Snježana Karavanić Andreja Kudelić
Kalnik-Igrišće – rezultati arheoloških iskopavanja u 2016. godini		<i>Kalnik-Igrišće – results of archaeological excavations in 2016</i>	
88	Andreja Kudelić Filomena Sirovica	88	Andreja Kudelić Filomena Sirovica
Arheološka iskopavanja na nalazištu Kurilovec – Belinščica		<i>Archaeological excavations at the Kurilovec – Belinščica site</i>	
92	Tatjana Tkalčec	92	Tatjana Tkalčec
Burg Vrbovec u Klenovcu Humskom – nastavak arheološko-konzervatorskih radova na kuli u 2016.		<i>Castle Vrbovec in Klenovec Humski – continuation of archaeological and conservation works on the keep in 2016</i>	
97	Bartul Šiljeg Ana Konestra Gaetano Beničić Enrico Cirelli	97	Bartul Šiljeg Ana Konestra Gaetano Beničić Enrico Cirelli
Stancija Blek (Tar), istraživanja 2016. godine – utvrđivanje najranije faze kompleksa		<i>Excavations at Stancija Blek (Tar) in 2016 – establishing the earliest phases of the complex</i>	
103	Ana Konestra Nera Šegvić Paula Androić Gračanin Ranko Starac	103	Ana Konestra Nera Šegvić Paula Androić Gračanin Ranko Starac
Arheološka topografija otoka Raba: geofizička, sondažna i topografska istraživanja u 2016. godine		<i>Archaeological topography of the island of Rab: geophysics, trial excavations and topographic research in 2016</i>	
111	Kristina Jelinčić Vučković Emmanuel Botte Audrey Bertrand	111	Kristina Jelinčić Vučković Emmanuel Botte Audrey Bertrand
Arheološko istraživanje na lokalitetu Novo Selo Bunje na otoku Braču, 2016. godine		<i>Archaeological excavation on the Novo Selo Bunje site on the island of Brač, 2016</i>	
117	Marina Ugarković Ivančica Schrunk Vlasta Begović Marinko Petrić	117	Marina Ugarković Ivančica Schrunk Vlasta Begović Marinko Petrić
Arheološka istraživanja rimske vile u uvali Soline na otoku Sveti Klement (Pakleni otoci, Hvar), lipanj 2016. godine		<i>Archaeological research of a Roman villa in Soline Bay on the island of St. Clement (Pakleni Islands, Hvar) in June 2016</i>	

Terenski pregledi

123 **Marko Dizdar**
Hrvoje Vulić

Terenski pregled i probna iskopavanja na izgradnji dijela istočne obilaznice Vinkovaca

126 **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Terenski pregled na prostoru općina Belišće, Marijanci i Donji Miholjac u 2016. godini

133 **Zorko Marković**
Katarina Botić

Rezultati terenskog pregleda općina Našice i Podgorač 2016. godine

141 **Katarina Botić**

Preliminarni rezultati geofizičkih istraživanja i geoloških uzorkovanja na lokalitetima istočne Slavonije 2016. godine

152 **Tatjana Tkalcic**

Terenski pregled općine Grubišno Polje u 2016. godini

160 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra

Terenski pregledi na području Podvelebita i Gacke (Grad Senj, Lukovo, Otočac)

163 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra
Mato Ilkić
Fabian Welc
Radosław Mieszkowski

Terenske aktivnosti projekta RED u 2016. godini: geofizička istraživanja i terenski pregledi

Field Surveys

123 **Marko Dizdar**
Hrvoje Vulić

Field survey and trial excavations during the construction of the Vinkovci bypass route

126 **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Field survey on the territory of Belišće, Marijanci and Donji Miholjac municipalities in 2016

133 **Zorko Marković**
Katarina Botić

Results of a field survey of Našice and Podgorač municipalities in 2016

141 **Katarina Botić**

Preliminary results of geophysical research and geological sampling of eastern Slavonian sites in 2016

152 **Tatjana Tkalcic**

Field Survey of the Municipality of Grubišno Polje in 2016

160 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra

Field survey in the areas of sub-Velebit Coast and Gacka (Senj, Lukovo, Otočac)

163 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra
Mato Ilkić
Fabian Welc
Radosław Mieszkowski

Project RED's field activities in 2016: geophysical and field surveys

Zračna arheologija

168 Bartul Šiljeg
 Hrvoje Kalafatić

Zračno rekognosciranje u istočnoj Slavoniji 2016. godine

Aerial archaeology

168 Bartul Šiljeg
 Hrvoje Kalafatić

Aerial reconnaissance in eastern Slavonia in 2016

Bioarheologija

175 Jadranka Boljunčić

Dodatni rezultati istraživanja arheoloških ljudskih ostataka s dvaju nalazišta u sjevernoj i istočnoj Hrvatskoj na planu primjene računalne tomografije (CT-a)

Bioarchaeology

175 Jadranka Boljunčić

Additional research results on archaeological human remains from two sites from Northern and Eastern Croatia in terms of the application of computed tomography (CT)

Ostala znanstvena djelatnost Instituta za arheologiju

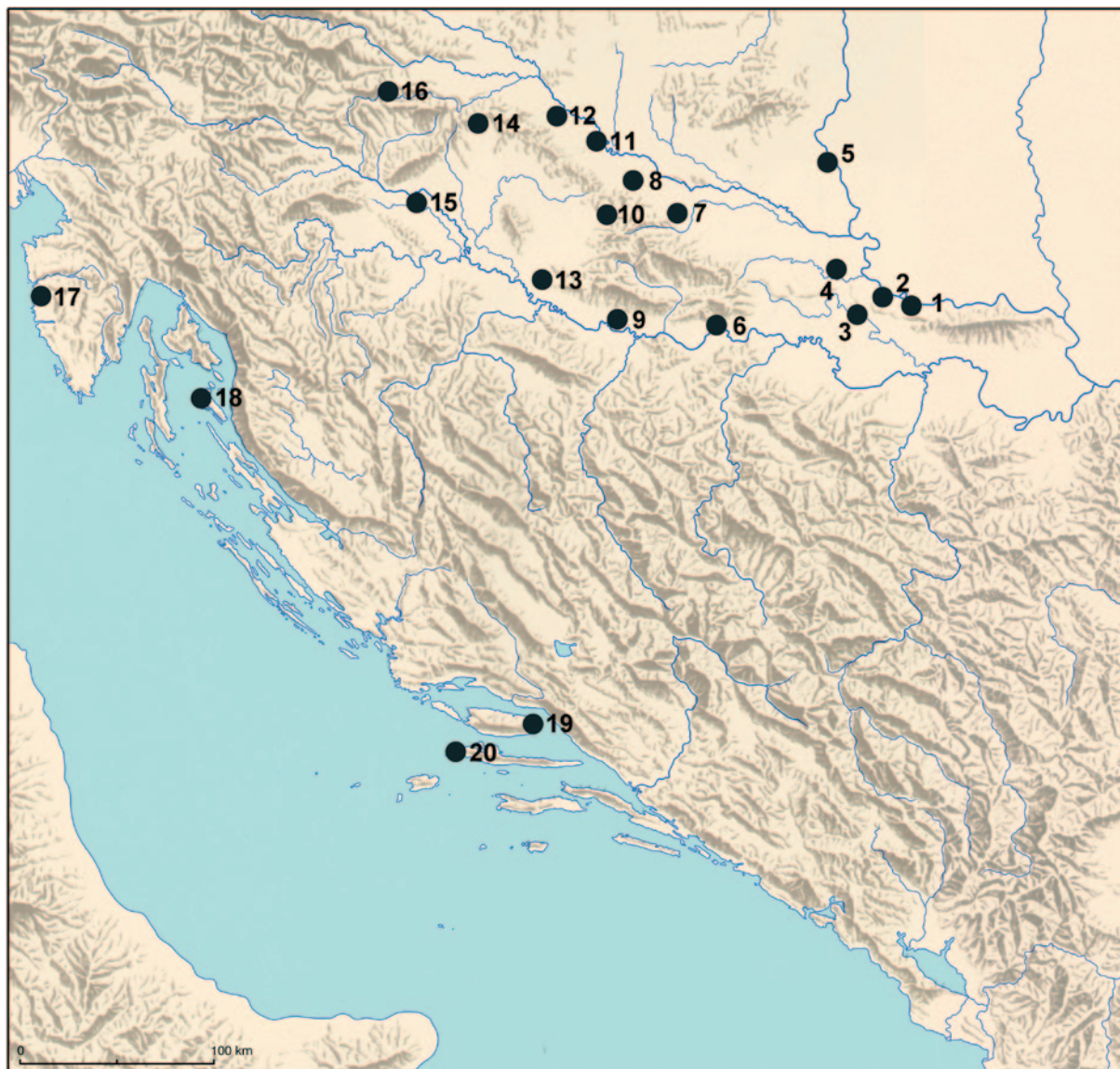
182-190

Additional scientific activity of the Institute

182-190

Arheološka istraživanja

Archaeological Excavations

1. Šarengrad – Klopare
2. Sotin – Srednje polje i Dunavska ulica; Sotin
3. Vinkovački Banovci
4. Bršadin – pašnjak pod selom
5. Batina – Sredno
6. Slavonski Brod – Galovo
7. Nova Bukovica – Sjenjak
8. Zvonimirovo – Veliko polje
9. Dolina – Babine Grede
10. Grubišno Polje – Šuma Obrovi

11. Hlebine – Velike Hlebine
12. Torčec – Cirkvišće
13. Kutina – Sečevine Okoli
14. Kalnik – Igrišće
15. Kurilovec – Belinščica
16. Klenovec Humski – Burg Vrbovec
17. Tar – Stancija Blek
18. Rab – uvala Pudarica
19. Brač – Novo selo Bunje
20. Sveti Klement – Soline

Arheološko istraživanje na lokalitetu Novo Selo Bunje na otoku Braču, 2016. godine

Archaeological excavation on the Novo Selo Bunje site on the island of Brač, 2016

Kristina Jelinčić Vučković
Emmanuel Botte
Audrey Bertrand

Primljeno/Received: 31. 03. 2017.
Prihvaćeno/Accepted: 15. 04. 2017.

U drugoj polovici listopada 2016. godine izvršeno je arheološko iskopavanje na dva položaja rimske vile na lokalitetu Novo Selo Bunje na otoku Braču. Istraživanje je imalo cilj definirati gospodarski i stambeni dio vile što je uspješno i napravljeno. U gospodarskom dijelu otkriven je dio uljare, a u stambenom manje terme.

Ključne riječi: villa rustica, pars urbana, termæ, pars rustica, trapetum, amphorae, otok Brač, Novo Selo Bunje
Key words: villa rustica, pars urbana, thermae, pars rustica, trapetum, amphorae, island of Brač, Novo Selo Bunje

Uvod

Institut za arheologiju, CNRS Centre Camille Jullian, Aix-en-Provence, Université Paris-Est Marne-la Vallée, Paris u suradnji s Općinom Selca nastavili su sa sustavnim arheološkim iskopavanjem na lokalitetu Novo Selo Bunje¹ na otoku Braču. Iskopavanje ovog lokaliteta predstavlja početnu fazu petogodišnjeg projekta spomenutih institucija pod nazivom *Recherches sur l'exploitation économique de la Dalmatie à l'époque romaine (IIe s. av. J.-C. – IIe s. ap. J.-C.)* kojeg financira l'École française de Rome. Cilj projekta je utvrditi gospodarski utjecaj rimske prisutnosti u Dalmaciji uz pomoć iskopavanja i rekognosciranja. U okviru te problematike, iskopavanje ove vile će nam omogućiti da se utvrdi povijesni i lokalni kontekst koji se odnosi na samu vilu kao građevine, ali i organizacije života i proizvodnje na vili.

Iskopavanje je provedeno od 17. do 28. listopada 2016. godine. Voditeljica iskopavanja je bila dr. sc. Kristina Jelinčić Vučković (Institut za arheologiju) u suradnji s dr. sc. Emmanuel Botte (CNRS Centre Camille Jullian, Aix-en-Provence). Zamjenici su bili dr. sc. Ivana Ožar-

nić Roguljić (Institut za arheologiju) i Jere Drpić, dipl. arheolog.

U iskopavanju su također sudjelovali arheolog Tomislav Matković dipl. arheolog te studenti Antoine Boisson (Université Montpellier), Nicolas Leys (Université Paris 1) i Florian Huvet (Université Aix-Marseille).

Iskopavanje su ove godine financirali Ministarstvo kulture RH, Općina Selca i École française de Rome. Općina Selca je osim smještaja i prehrane ekipe osigurala vodu i prohodnu cestu do lokaliteta što je vrlo važno za budućnost i prezentaciju lokaliteta. Institut za arheologiju je ustupio opremu za iskopavanje i snimanje kao i CNRS Centre Camille Jullian.

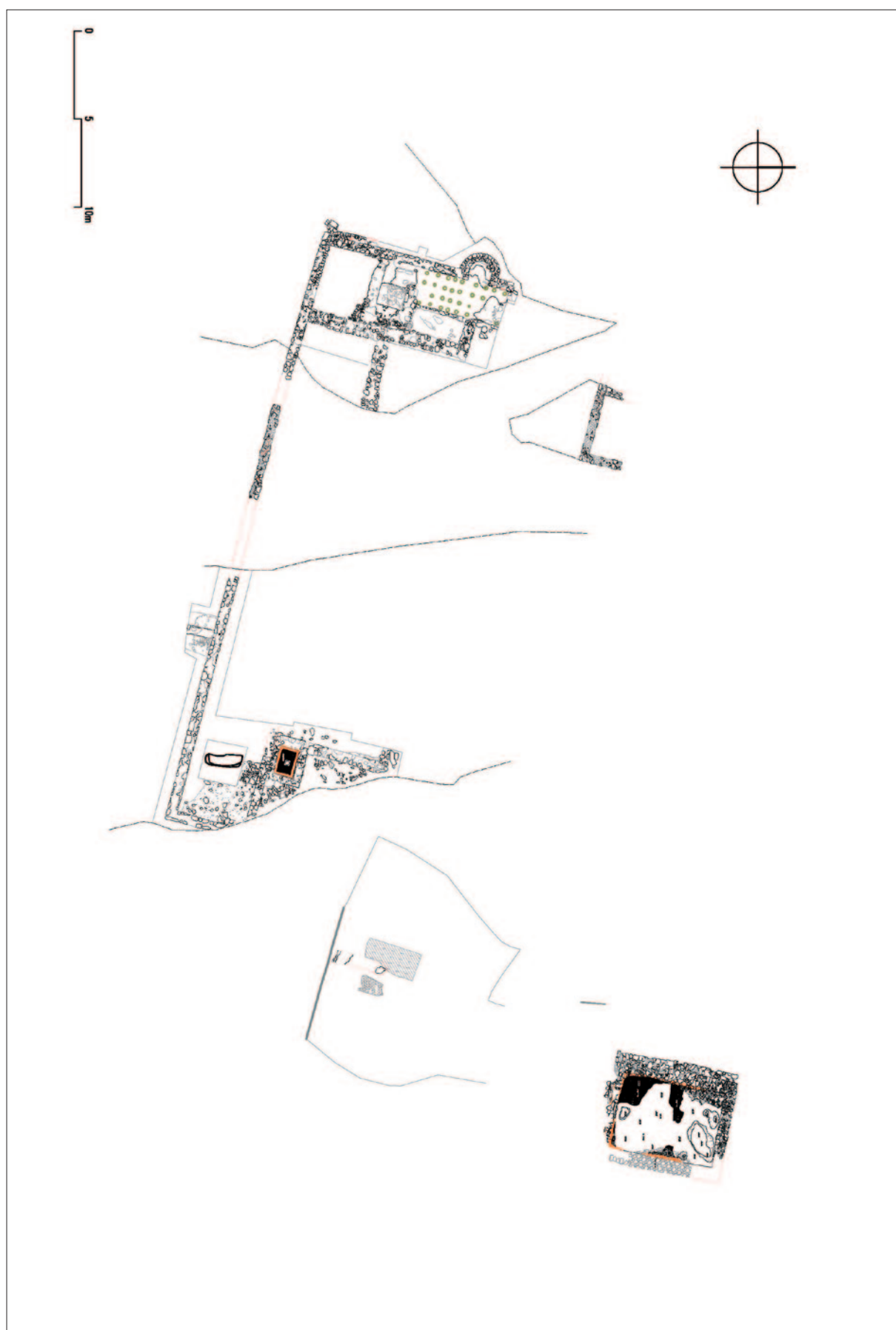
Nalazi bitni za datiranje i određivanje trgovačkih veza privremeno su pohranjeni na Institutu za arheologiju na daljnju obradu.

Istraživanje 2016. godine

Nakon čišćenja terena i istraživanja 2015. godine (Botte et al. 2015; Turkalj et al. 2016: 155–159) situacija na lokalitetu je postala jasnija te je bilo lakše odrediti u kojem smjeru nastaviti iskopavanje u narednim kampa-njama. Cilj iskopavanja je bio definirati *pars rustica* i *pars urbana* te jasnije odrediti vremensko trajanje lokaliteta.

Iskopavanje je usmjereno na sektore 5 i 6. Tijekom istraživanja korišteni su: terenski dnevnik, popis stratigrafskih jedinica, stratigrafske jedinice, popis nalaza i posebnih nalaza, nacrti i foto dokumentacija. Svakodnevno su korištene totalna stanica i dron za potrebne nacrtne i foto dokumentacije. Za potrebe snimanja stanicom, korišteni su repri postavljeni prethodne godine.

1 Lokalitet je zaštićen kao spomenik kulture rješenjem Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu broj: 17/41-1979. od 26. rujna 1979. godine i upisan u Registar nepokretnih spomenika kulture Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu pod registarskom brojem 486 te ima svojstvo kulturnog dobra. Ovogodišnji radovi na lokalitetu provedeni su temeljem Rješenja Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Splitu, Klasa: UP/I 612-08/15-08/0434, Urbroj: 532-04-02-15/13-16-4, Split, 11. listopada 2016. godine kojim se Institutu za arheologiju izdaje odobrenje za provođenje arheoloških istraživanja na arheološkom lokalitetu *villa rustica* na Bunjama kod Novog Sela na otoku Braču.

Plan 1 Tlocrt istraženih površina 2015. i 2016. godine (crtež: N. Šegvić, K. Turkalj, K. Jelinčić Vučković)

Plan 1 Site plan of the excavated area in 2015 and 2016 (drawing: N. Šegvić, K. Turkalj, K. Jelinčić Vučković)

Sl. 1 Zračni snimak sektora 5 s termama u stambenom dijelu vile (snimio: E. Botte)

Fig. 1 Aerial photo of the sector 5 with *thermae* in the living quarters of the villa (photo: E. Botte)

Tijekom istraživanja, nalazi su oprani i veći dio je nacrtan. Metalni i stakleni nalazi te jedna zdjelica tankih stijenci su upućeni na konzervaciju.

Fotografije su izradili Emmanuel Botte i Kristina Jelinčić Vučković, a nacrtu dokumentaciju izrađuju Kristina Turkalj i Kristina Jelinčić Vučković. Crteže keramike je izradio Antoine Boisson, crteže metala i stakla će izraditi Suzana Čule, a programsku obradu zračnog snimka za potrebe izrade generalnog plana napravio je Nicolas Leys.

Na kraju istraživanja, sve su pronađene strukture zaštićene geotekstilom i po potrebi sipkom zemljom.

Sektor 5

U sektoru 5 istraženo je pet prostorija nazvane slovima od A do E. U južnoj prostoriji A nije pronađeno mnogo keramike, ali je pronađena znatna količina tesera. Prostorija B se djelomično nalazi ispod ložišta koje je dio prostora C a zapunjena je krupnom šutom i s nešto keramičkog materijala. U sjeveroistočnom dijelu prostorije, otkriven je mozaik *in situ* SJ 5017 koji je omogućio da vidimo hodnu razinu te prostorije.

U prostoriji C, (dimenzija 5 x 1,7 m) je očuvan pod od hidrauličke žbuke, na kojemu su pronađeni ostaci i negativi 34 stupića od opeka kružnog presjeka. Ovdje je riječ o hipokaustu, a na sjeverozapadnom dijelu prostorije nalazi se apsida SJ 5011 s bazenom kao dio kaldarija. Da je riječ o kaldariju, potvrđuju i brojni nalazi ulomaka tubula za provođenje vrućeg zraka duž zidova prostorije, a najveća koncentracija je pronađena duž istočnog zida SJ 5031 ove prostorije kao urušenje SJ 5015. U ovoj su

prostoriji otkriveni i ulomci mramora različitog porijekla (pretpostavljamo mramor iz Carrare, te porfir iz Sparte – *Lapis Lacedaemonius*), a koji su služili za oblaganje kaldarija. Unatoč lošem stupnju očuvanosti prostorije, bilo je moguće razlučiti dvije različite faze upotrebe termi. To je bilo moguće zahvaljujući nalazu dvaju ložišta. Starije ložište se nalazilo na sjevernoj strani prostorije. Samo ložište se nalazilo većim dijelom izvan sonde te ove godine nije istraženo, a unutar prostorije se nalazila znatna količina pepela ispod koje se nalazila zapečena nepropusna žbuka i zemlja. Količina pronađenog pepela je tu znatno veća te pretpostavljamo da je ova faza duže trajala.

Druga faza se vidi na južnoj strani gdje se vidi promjena orijentacije ložišta, koje nije centralno postavljeno kao ono na sjeveru već je izmaknuto za jedan red stupića prema zapadu. Tu je pronađena manja količina pepela, u ložištu, ali i unutar prostorije do ložišta. Uzorak pepela je uzet za antrakološke i paleobotaničke analize.

S obzirom na interpretaciju prostorije C, moguće je da je prostorija B služila kao latrina koja je također omogućavala odvod vode iz bazena termi.

Definiranje prostorija D i E, kao i onih koje se nalaze istočno od zida SJ 5005/7 nije moguća budući da su zidovi pronađeni u temeljima, a sama zemlja je kao i cijeli sektor 5 bio obrađivan, radi čega su stradali i arheološki slojevi.

Južni zid SJ 5001 je očišćen u smjeru istoka do kraja što je omogućilo da se utvrdi kako je on spojen s južnim zidom u sektoru 6 i čini zapravo jedinstvenu cjelinu. Visinska razlika između ova dva sektora je oko 2 m radi čega

Sl. 2 Pogled na hipokaust sa sjevera (snimila: K. Jelinčić Vučković)
Fig. 2 A view of the hypocaust from the north (photo: K. Jelinčić Vučković)

Sl. 3 Zračni snimak sektora 6 s dijelom proizvodnog pogona za obradu ulja (snimio: E. Botte)
Fig. 3 Aerial photo of the sector 6 with one part of the olive oil production line (photo: E. Botte)

se pretpostavlja postojanje stubišta kojim su ta dva dijela komunicirala. Između sektora 5 i 6 nalazi se velika nepravilna gomila pa se komunikacija između sektora možda nalazi očuvana ispod kamenja.

Sektor 6

Sektor 6 je još prethodne godine prepoznat kao gospodarski dio zahvaljujući nalazu donjeg dijela mlina – trapetuma (SJ 6008). Istraživan je jugoistočni dio sektora gdje su definirani južni zid SJ 6009 koji je nastavak zida SJ 5001 iz sektora 5 te zid SJ 6022 koji tvori ugao sa južnim zidom. Trapetum je smješten u tom jugozapadnom dijelu, u prostoriji Z otvorenoj prema dvorištu. Istočno od trapetuma, pronađena je znatna količina bijele žbuke sa crvenim slikanjem linijama različite debljine. To daje naslutiti da je ovaj prostor bio ukrašen.

Plansko građenje dva dijela vile, gospodarskog i rustičnog potvrđeno je istom orijentacijom zidova, jedinim južnim zidom ali i potpornim zidom SJ 6010 koji se nalazi južno od zida SJ 6009. S obje strane kontrafora pronađena je velika količina krupne šute kako bi zajedno s kontraforom pridržavala južni zid i terasu dvorišta. U južnom zidu, na spoju s kontraforom nalazi se otvor koji ima izlaz s istočne strane kontrafora na spoju sa zidom, pretpostavlja se za oborinske vode iz dvorišta.

Sjeverno od prostorije Z, nalazi se djelomično istražen prostor nazvan Y. Otkriveni su južni zid SJ 6006 i zapadni zid SJ 6016 s temeljnom stopom SJ 6017. U jugozapadnom dijelu prostorije, pronađen je bazen za ulje SJ 6002 čije je dno prekriveno bijelim mozaikom sačuvanim u potpunosti. U središnjem dijelu se nalazi kamenica za sakupljanje nečistoće. U zapuni bazena je pronađena veća količina opeka manjih dimenzija koje su vjerojatno služile za *opus spicatum* kojim je vjerojatno bio prekriven pod u ovom radnom prostoru. U zapuni su pronađeni i veći komadi mozaika od bijelih tesera prekrivenih debelim slojem nepropusne žbuke što upućuje na pregrađivanje i preuređivanje i ovog dijela vile.

Bazen za pročišćavanje ulja s mozaikom je prekriven dvostrukim slojem geotekstila i sipke zemlje na kraju istraživanja.

Pokretni arheološki nalazi

Više stručnjaka radi na obradi materijala pronađenog tijekom ove kampanje, a neki preliminarni rezultati omogućavaju precizniju dataciju u usporedbi s dosadašnjim saznanjima.

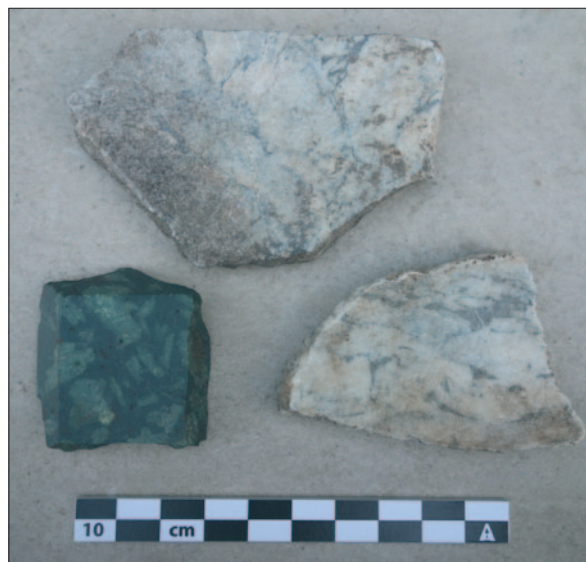
U najstarijim slojevima pronađeno je više ulomaka italske i orijentalne sigilate i ulomci šalica tankih stijenki koji nam omogućavaju datiranje izgradnje vile najkasnije u 1. st. po. Kr. Detaljna analiza rane sigilate i tankih stijenki omogućit će nam precizniju dataciju. Dvije opeke s pečatom PANSIANA kakve su široko rasprostranjene u 1. stoljeću na Jadranu, potvrđuju tu dataciju.

Od mlađih nalaza treba spomenuti novac Konstantina II.

Pronađeno je još preko 800 ulomaka keramike, prije svega istočne, italske i afričke sigilate, stolne keramike i amfora. Pronađeno je i nekoliko ulomaka panonske keramike tako da i ovaj lokalitet svjedoči o razmjeni dobara s Panonijom što je često zanemaren i nedovoljno istražen vid trgovine i/ili razmjene na ovom području.

Od metalnih nalaza osim nalaza novca, pronađeni su ključ, klinovi i okovi. Pored ulomaka staklenih posuda pronađeni su i ulomci prozorskog stakla te ulomak kasnoantičke narukvice.

U svim dijelovima vile pronađene su tesere za mozaik ali i ulomci zidne žbuke. Na žbuci su uglavnom pronađene vodoravne crvene linije različite debljine, a na dva

Sl. 4 Nalazi mramorne oplata i ulomka porfira za oblaganje površina u kaldariju (snimio: E. Botte)

Fig. 4 Marble slabs finds and porphyry fragment for covering surfaces in the caldarium (photo: E. Botte)

ulomka vegetabilni motiv crvene boje na žutoj podlozi.

Tijekom slijedećih kampanja (planiraju se dvije u 2017. godini) planira se do kraja definirati neistražene detalje u sektorima 5 i 6 kao i ukloniti velika gomila između njih. Ukoliko bude moguće, istraživanje bi se dalje usmjerilo prema sjeveru s ciljem definiranja sjevernog dijela vile.

Zaključak

Nakon istraživanja 2016. godini jasno je definiran gospodarski i stambeni dio vile. Gospodarski dio je istraživan na prostoru sektora 6, a stambeni u sektoru 5. Njihov odnos, način komunikacije treba još dodatno definirati u slijedećoj kampanji, ali je jasno kako su povezani velikim južnim zidom što govori o planskog gradnji vile.

Najstariji sloj u sektoru 5 datiran je u sredinu 1. st. po. Kr. ili nešto ranije, nalazima keramike tankih stijenki, italske sigilate, a u tu sliku se uklapaju i višestruki nalazi tegula s PANSIANA pečatom. Na taj način je sigurno pomaknuta donja granica funkcioniranja lokaliteta te je jasno kako je život na vili započeo najkasnije sredinom 1. st. po. Kr.

U oba sektora pronađena je veća količina tesera bijele boje, u sektoru 5 i jedna veća tessera od zelenog porfira, a u sektoru 6 brojni ulomci opeka za *opus spicatum* što je čest način oblaganja podova u radnim prostorijama. Bijeli mozaik je pronađen *in situ* na dva mjesta: u sektoru 5 u središnjoj prostoriji, dok je u sektoru 6 pronađen na dnu bazena za pročišćavanje ulja gdje je u potpunosti očuvan. Rasprostranjenost i količina mozaika govore o izgledu podova vile, a nalazi prozorskog stakla o načinu zatvaranja prozora.

Terme su imale dvije građevinske faze. U sektoru 5 pronađene su terme te više prostorija, za sada nejasne namjene izuzev manje prostorije do termi za koje se pretpostavlja da je služila kao latrina.

U sektoru 6 pronađen je gospodarski dio vile je služio za obradu maslina i proizvodnju ulja čime je definiran jedan gospodarski aspekt vile na Bunjama. Istražen je jugoistočni dio gospodarskog dijela. Osim trapetuma

i bazena za pročišćavanje ulja koji je pokriven mozaikom od bijelih tesera, pronađena je i veća količina zidne žbuke (bijela podloga i crveno slikanje) što je vrlo zanimljivo budući da je riječ o gospodarskom, proizvodnom dijelu.

Pored italske sigilate i keramike tankih stijenki, pronađene su istočna i afrička sigilata, različite amfore, pretežno afričke proizvodnje. Od metalnih nalaza pronađen je novac, klin, prsten s ključem, od stakla ulomci posuda, narukvice i prozorskog stakla. U arheološkim slojevima pronađene su i životinjske kosti te morske školjke.

Obrada materijala koja će uključivati različite stručnjake, a obogatit će se spoznaje o trgovačkim vezam, prehrambenim navikama, standardu vlasnika i jasnije definirati dataciju lokaliteta.

U sljedećoj kampanji (planirana za proljeće 2017.) pokušat će se spojiti sektore 5 i 9 sa sektorom 6. Za to će biti potrebno očistiti gomile koje se nalaze između njih gdje se očekuje bolje očuvana arhitektura, arheološki slojevi te stubište.

Sl. 5 Ulomak tegule s pečatom [PA]NSIAN[A] (snimio: E. Botte)

Fig. 5 Tegula fragment with [PA]NSIAN[A] stamp (photo: E. Botte)

Literatura

- Botte, E., Bertrand, A., Jelinčić, K. 2016, Bunje (Novo Selo, Croatie), Campagne de fouilles 2015, Cronique des activités archéologiques de l'École française de Rome (web izdanje od 10. ožujka 2016).
- Jelinčić, K. 2005, *Topografija rustičnih vila na otoku Braču*, Magistarski Rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- Jelinčić, K. 2005, Rustična vila na Bunjama kod Novog Sela na otoku Braču, *Vjesnik za arheologiju i povijest Dalmatinsku*, Vol. 98, 121–132.
- Jelinčić Vučković, K. 2013, Terenski pregled lokaliteta Novo Selo Bunje na otoku Braču, *Annales Instituti archaeologici*, Vol. IX, 167–174.
- Kilić-Matić, A. 2004, Prilog proučavanju tehnika i struktura gradnje rimskih vila rustika na obali rimske provincije Dalmacije / A contribution to the study of building techniques and structures at Roman *villae rusticae* on the coast of the Roman province of Dalmatia, *Opuscula Archaeologica*, Vol. 28, 91–109.
- Matijašić, R. 1983, Cronografia dei bolli laterizi della figulina pansiana nelle regioni adriatiche, *Mélanges de l'École française de Rome – Antiquité*, Vol. 95–2, 961–995.
- Stančić, Z., Vujnović, N., Kirigin, B., Čače, S., Podobnikar, T., Burmaz, J. 1999, *The Archaeological Heritage of the Island of Brač, Croatia, Adriatic Islands Project*, Vol 2, BAR International Series 803, Archaeopress, Oxford.
- Turkalj, K., Šegvić, N., Botte, E., Bertrand, A. 2016, Brač Novo Selo Bunje 2015., *Annales Instituti archaeologici*, Vol. XII, 155–159.

Summary

Institute of archaeology (Zagreb), CNRS Centre Camille Jullian (Aix-en-Provence), Université Paris-Est (Marne-la Vallée) and Community of Selca continued with excavation of Novo Selo Bunje site (October 17th–28th 2016). It presents the first phase of a 5 year project named Recherches sur l'exploitation économique de la Dalmatie à l'époque romaine (IIe s. av. J.-C. – IIe s. ap. J.-C.)

In sector 5 we found small thermae with two construction phases. The excavated part belonged to the caldarium as we found a small basin and hypocaust. The find of multiple tubuli fragments in this room confirms the purpose of this room as caldarium. Slabs of marble and green porphyry (Carrara marble and Spartan basalt or Lapis Lacedaemonius) were found here too, testifying of luxury of the decoration in this villa. One of the rooms next to the caldarium could have served as latrinae during the first phase. Sector 5 belonged to the pars urbana of this villa.

The sector 6 as presumed last year belonged to the pars rustica with trapetum. Excavation brought to light position of the trapetum in a space opened on the western side to the court. In the room next to it there was a basin for oil decanting covered with white mosaic and with central stone vessel on the bottom.

Both parts of the villa were connected with one, southern wall, telling us that the building was planned and well organized.